

Sprog i Norden

Titel: Finsk språkvård i Finland i dag
Forfatter: Osmo Ikola
Kilde: Sprog i Norden, 1988, s. 17-20
URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/issue/archive>

© Nordisk språksekretariat

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Sprog i Norden (1970-2004) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Finsk språkvård i Finland i dag

Av Osmo Ikola

Finskan intar som bekant en särställning bland språken i Norden. Det är det enda icke-nordiska språket som är majoritetsspråk i ett nordiskt land. Finlandssvenskarna, den näst största språkgruppen, utgör 6,1 % av befolkningen i Finland (1986). Finland är officiellt ett tvåspråkigt land, något som jag personligen anser vara en rikedom. Tvåspråkigheten spelar en viktig roll särskilt med tanke på det nordiska samarbetet och den nordiska samhörigheten. Men allt detta förmår inte rubba det faktum, att finskan är huvudspråk i Finland och en viktig faktor med tanke på den finska – eller finländska – nationalitetskänslan.

Finlands språkliga historia har haft en stor inverkan även på finsk språkvård. När Finland utgjorde en del av kungariket Sverige, var svenskan landets enda officiella språk. Under alla dessa århundraden hade utvecklingen bara en riktning: svenskans ställning i Finland förstärktes på finskans bekostnad. Denna utveckling fortsatte till en början även efter freden i Fredrikshamn 1809, då Finland lösgjordes från Sverige och införlivades med kejsardömet Ryssland. Svenskan förblev dock landets enda officiella språk. Det fanns ju ingen finskspråkig bildad klass, och det finska skriftspråket var ännu inte moget att tjäna förvaltningen och kulturen. Lyckligtvis nådde ryskan aldrig en ställning som officiellt språk i Finland.

Först 20–30 år efter Fredrikshamnsfreden började vinden vända. Efterhand förstärktes finskans status i landet. I detta läge var det naturligt att purismen blev en central princip hos dem som närmast ville utveckla och förbättra det finska språket. Det dåtida skriftspråket och särskilt talspråket i de största städerna var mättat med svenska ord och andra svecismer, vilket gjorde det främmande för genuina finnar.

Den s.k. språkrensningen fortsatte i flera årtionden. Ett språks

utveckling är ju alltid långsam, språket kan inte tillägna sig många reformer på en gång. Men gradvis blev purismen mindre central i finsk språkvård, och i dag står den inte längre i medelpunkten. I någon mån behövs det fortfarande purism även i dag åtminstone i ett språk som finskan, som hör till en annan språkfamilj och har en annan struktur än de språk vilka närmast utövar inflytande på det eller fungerar som långivare. I dag kan vi inte mera se nationalkänslan som en anledning till puristiska tendenser. Det är nästan uteslutande praktiska skäl som är avgörande. Där det är viktigt att alla, även s.k. lågutbildade, begriper vad man säger och skriver, är det bäst om man kan undvika främmande ord. Dessutom har majoriteten av finnarna svårt att uttala vissa ljud, t.ex. *b, d, g, f, sje* och *z*.

Det är närmast Baldur Jónssons anförande som stimulerat mig att beröra dessa frågor. Under de senaste åren har det inte skett några betydande omvälvningar inom den finska språkvården i Finland. Till en del är språkvården så att säga *förebyggande*. Man försöker hindra dåliga och fördärliga språkvanor från att vinna fotfäste. För närvarande gäller det i första hand det s.k. kansli-språket, dvs. det stela och tillkrånglade språkbruket som främst florerar inom förvaltningen. En underart av detta är det s.k. planerarspråket, planläggarnas specialjargong.

Å andra sidan kan vi tala om *renoverande* språkvård. Utvecklingen går raskt framåt på alla områden: inom tekniken, i samhällslivet osv. Vi behöver i snabb takt nya ord och nya uttryck för nya begrepp. Även om man nöjer sig med främmande eller internationella ord, är det inte alltid självklart hur man skall uttala eller skriva dem i en finsk text. Det är väl dessa frågor som mest sysselsätter språkvårdarna. Naturligtvis kräver språkutvecklingen ofta att man tar ställning även till syntaktiska eller morfologiska frågor eller till olika frågor som hör samman med språkets struktur.

Detta om principfrågor. Forskningscentralen för de inhemska språken har nu arbetat i drygt tio år. Organiserad språkvård har förstas funnits redan tidigare, men jag tänker inte bege mig in på historiska aspekter i det här sammanhanget. Språkbyrån och finska språknämnden arbetar i stort sett enligt samma riktlinjer som tidigare. I detta sammanhang vore det kanske på sin plats att redogöra för vissa nya former inom finsk språkvård.

ekonomiska sektorn. Forskningscentralen representeras också i denna delegation av Esko Koivusalo. Eftersom delegationen varit verksam endast en kort tid, är det för tidigt att bedöma dess arbete. Att det på olika håll finns så stort intresse för språkvård, kan i varje fall anses vara en positiv företeelse.

Det här var kanske det mest väsentliga man har att säga om finsk språkvård i Finland just nu.